

Jana Oravcová, *Slováci v Praze v období tzv. normalizácie* (Diplomová práce, FHS UK, Praha 2023).

POSUDEK VEDOUCÍHO

Mgr. et Mgr. Petr Wohlmuth, Ph.D.

Jana Oravcová se ve své diplomové práci zaměřila na subjektivní sebepojetí etnických Slováků, tvořících určitou „komunitu...v Praze v čase tzv. normalizácie“. (Abstrakt) Práce je od prvních stránek pozoruhodná vysokou mírou reflexivity, plynoucí mj. z mimořádné obtížné situace při hledání narátorů, která si nakonec vynutila doplnění narátorů o současné slovenské studující, žijící v Praze a přijetí určité komparativní perspektivy.

Autorka se od počátku musela vyrovnávat s krajní neochotou potenciálních narátorů poskytnout nahrávaný rozhovor a bylo zřetelné, že ve slovenské komunitě v Praze panují konflikty ohledně politiky paměti. Symbolem toho byla ochota některých vést rozhovor pouze *off record* (str. 9), narátoři začali zmiňovat stará „traumata“, která nebyli vůbec ochotni otvírat a získání narátorů nepomohlo ani etno-kulturní insiderství autorky (str. 9–10). Ukázalo se, že slovenská pražská komunita je silně heterogenní a existuje v ní dlouhodobé pnutí mezi „*institucionalizovanými Slováky*“, napojenými na oficiální Slovenský Inštitút a Slovenský dům – a ostatními, kteří projevují výrazně slabší vazbu na slovenskou kulturu a společnost. Zde si cením například autorčiných reflexivních terénních poznámek např. o tom, že starší narátoři měli např. tendenci ji puristicky opravovat slovní projev co se týče přesné formy vykání ve slovenštině a začali ji de facto přiřazovat k oné „jiné“, „druhé“ skupině Slováků. V této fázi autorka čelila skutečně značným metodologickým problémům, avšak nakonec jsme dospěli k řešení v částečném rozšíření tématu a zapojení srovnávací perspektivy s pomocí narátorů z řad současných slovenských vysokoškolských studentů.

Autorka také v tomto kontextu velmi dobře pochopila dynamiku rozhovorů a tvorby významů v tom smyslu, že rozhovory zahrnují množství nevyřčeného a v tomto případě bylo jejich „ticho“ často vypovídající. (str. 23, dále 24–25) Často se dotýkalo tématu nuceného příchodu starších narátorů do Prahy, kteří byli ekonomickým tlakem donuceni sem přesídlit, což rozhodně nebyla jejich subjektivní volba. To se může dodnes odrážet i v dominantním sebepohledu většiny narátorů na sebe jako určitou „symbiotickou“ jednotku české společnosti a absenci výrazného profilování sebe sama jako „menšiny“ či „komunity“ – to může být jedním ze zdrojů určitého liminálního pocitu (str. 36–37). Obecně oceňuji to, že poté, co autorka zjistila značné problémy u svých narátorů poskytnout jí nějakou širěji sdílenou neproblematickou sebe-definici, tak se této metodologické otázce skutečně důsledně věnovala a snažila se zjistit, do jaké míry v tom hraje roli např. koncept čechoslovakismu.

Naléhavost a četnost nečekaných metodologických problémů výzkumu tak do značné míry předurčila podobu výsledného textu, který se tak liší od „standardních“ diplomových prací. Autorka začíná analyzovat historické uchopení tématu a fenoménu slovenských studentů na pražských vysokých školách, zabývá se tezí o tom, že tito

studující a absolventi jsou do značné míry „odpovědní“ za „*moderné Slovensko 20. storočia*“, neboť se často vrací do své původní společnosti významně subjektivně ovlivnění liberálním velkoměstským životním stylem, nebo ji jinak v tomto smyslu ovlivňují (str. 39–42 ad.). Autorce se také podařilo v pořízených naratívech zachytit a analyzovat fenomén *brain drain*: Praha v minulosti i dnes přitahovala talentované mladé studující i zaměstnance, kteří se postupně dostávali vzhledem ke své „staré vlasti“ do zvláštní liminální pozice: byli již od ní subjektivně notně vzdáleni, ale ona byla přitom geograficky, fyzicky, stále velmi blízko (str. 43–46 ad.) V Praze však prožívali „*emancipáciu a individuálnu slobodu*“ a podle mnohých narátorů teprve v Praze utvářeli svoji historickou subjektivitu jako do značné míry negaci „*tradičných očekávání svojej rodiny*“ (str. 46–47), což autorka interpretuje na pozadí debaty o LGBT tematice.

Autorka tak podle mého soudu dobře porozuměla tomu, proč bylo kontaktování narátorů problematické: být Slovákem v Praze znamená v případě jejích narátorů prožívat vzhledem ke své „identitě“ a jejím sociokulturním kořenům skutečně složitý vztah, který často končí postupnou sedimentací historické subjektivity („identity“) významně odlišné od té, která je typická pro většinově silně regionálně a tradičně charakterizovanou společnost, z níž narátoři do Prahy přišli. Skrze obsáhlou metodologickou reflexi většinové naprosté neochoty starších narátorů poskytnout rozhovor, se nakonec autorka interpretativně dopracovala skrze analýzu narativů mladších, mnohem ochotnějších narátorů, k závěrům, které umožňují chápat zkušenost obou generací pomocí určitých společných konceptů a fenoménů.

Osobně bych navrhoval spekulativní interpretaci v tom smyslu, že starší narátoři z období normalizace projevují kulturní „závist“ vůči mladším narátorům z porevolučních let kvůli tomu, že tito se již v Praze mohli mnohem více „odpoutat“ od svých tradičních, často evidentně tvrdě maloměstských kořenů. (Post)transformační Praha již tuto možnost nabízela, pre-revoluční Praha zřejmě spíše ne.

Na diplomové práci Jany Oravcové si cením především značné úsilí, věnované jejímu dokončení a ochotu a schopnost se v kontextu diplomových prací z oboru orální historie skutečně vysoce nadprůměrně analyticky zamyslet nad obrovskými metodologickými problémy, které výzkum postupně přinesl a promyšleně na tyto problémy reagovat. Neznám mnoho diplomových prací z oboru orální historie, které by v této míře vykazaly takovou schopnost nevzdat se původního tématu výzkumu ve složité situaci a prokázat takovou míru samostatného kritického myšlení.

Výsledkem autorčiny práce je text, který jsem četl s potěšením a který rozhodně **doporučuji k obhajobě**. Co se týče hodnocení práce, navrhuji ji hodnotit stupněm **výborně (1)**.

V Praze, 3. září 2023

Mgr. et Mgr. Petr Wohlmuth, Ph.D.